

บทความพุทธศาสนาในจีน

พระพุทธรศาสนาเข้าสู่ประเทศจีน

พระมหาตวสยาม วชิรปัญญา, ดร.^๑
รองผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น

ประเทศจีนมีเรียกอย่างเป็นทางการว่า สาธารณรัฐประชาชนจีน (People's Republic of China 中华人民共和国) ภาษาจีนเรียกประเทศจีนว่า จงกั๋ว เรียกเต็มว่า **จงกั๋วเหรินหมินกงเหอกั๋ว**^๒ ชื่อของประเทศในอดีตมักจะเรียกไปตามราชวงศ์ เช่น ประเทศต้าฉิน^๓ ต้าถัง ต้าหยวน ต้าหมิง ต้าชิง เป็นต้น ปัจจุบันเป็นประเทศใหญ่เป็นอันดับสามของโลกรองจากรัสเซีย แคนาดา และสหรัฐอเมริกา มีประชากรมากกว่า ๑,๓๐๐ ล้านคน เป็นอันดับ ๑ ของโลก กล่าวกันว่าคนจีนอพยพไปอยู่อาศัยทั่วโลก และกลายเป็นผู้ฐานะทางเศรษฐกิจดีในประเทศนั้นๆ ประเทศที่มีคนจีนมากจนกลายเป็นมังกรน้อย นอกจากแผ่นดินใหญ่คือ ไต้หวัน ฮองกง สิงคโปร์ มาเก๊า

จีนเป็นประเทศที่มีอารยธรรมเก่าแก่ยาวนานที่สุดประเทศหนึ่ง มีการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์โดยอำนาจรวมศูนย์อยู่ที่องค์จักรพรรดิ ที่เรียกว่าฮ่องเต้ องค์จักรพรรดิมิใช่ปกครองเฉพาะประเทศจีนเท่านั้น แต่หมายถึงทั้งโลก โดยจีนเป็นศูนย์กลาง จักรพรรดิมา

หลายพันปี แต่มาสูญสลายเมื่อดร.ซุนยัตเซ็น ก่อตั้งสาธารณรัฐจีน เมื่อพ.ศ.๒๔๕๘ (๑๙๑๕) นี้เอง เพราะเป็นประเทศเก่าแก่ จึงส่งสมมรดกทางวัฒนธรรมไว้มากและส่งวัฒนธรรมไปยังหลายประเทศคือ เกาหลี ญี่ปุ่น เวียดนาม ธิเบต มองโกเลีย ภูฐาน เป็นต้น

ความเชื่อดั้งเดิมของชาวจีนคือ ศาสนาขงจื้อ (Confucius) และเต๋า (Daoism) เป็นลัทธิหรือศาสนาที่คนจีนให้ความเคารพ

อักษรจีนว่า 佛 หมายถึงพระพุทธเจ้า
เกิดครั้งแรกหลังพุทธศาสนาเข้าสู่จีน

^๑ อาจารย์ประจำสาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

^๒ <http://en.wikipedia.org/wiki/China>

^๓ คำว่า ต้า แปลว่า ใหญ่

นับถือมายาวนาน จนเมื่อพระพุทธศาสนาได้ถูกเผยแผ่เข้าสู่เมืองจีนความเชื่อทั้งสองจึงถูกลั่นคลอนและขัดแย้งมาหลายยุคสมัย แต่สุดท้ายพระพุทธศาสนากลายเป็นศาสนาต่างชาติเดียวที่ปฏิรูปตนเองเข้ากับคนจีนได้มากที่สุดจีนกลายเป็น ๑ ใน ๓ ศาสนาหลักที่คนจีนให้ความเคารพในปัจจุบัน นับตั้งแต่พระพุทธศาสนาเข้าไปประดิษฐานในจีนได้เจริญแพร่หลายไปทุกมณฑล แม้จะเผชิญกับการต่อต้านจากลัทธิขงจื้อและเต๋า มากขนาดไหน แต่สายธาราพระพุทธศาสนายังสามารถเข้าไปพิชิตจิตใจของคนจีนได้อย่างงดงาม

พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศจีนนั้นล้วนแต่เป็นนิกายมหายานทั้งสิ้น มีบ้างที่เป็นพระธรรมทูตฝ่ายเถรวาทหรือหินยานเดินทางเข้าสู่จีน แต่ท้ายที่สุดก็ไม่มีบทบาทมากนัก อาจจะมีผู้สงสัยว่าเหตุใดมหายานจึงเข้าไปยังประเทศจีน แล้วเถรวาททำไมไม่ไปเผยแผ่ คำตอบคือ ในยุคพ.ศ.๖๐๐ เป็นต้นมาพุทธศาสนามหายานเริ่มเฟื่องฟูในอินเดียภาคเหนือ ส่วนฝ่ายหินยานเริ่มอ่อนแรง พุทธศาสนามหายานนี้เองเริ่มเผยแผ่สู่อัฟกานิสถาน อิหร่าน เอเชียกลางและจีนตามลำดับ เส้นทางนี้ต่อมาเรียกว่าเส้นทางสายไหม (Silk Road) ที่โด่งดัง เมื่อพระพุทธศาสนาหินยานไม่มีบทบาทในภาคเหนือแล้ว จึงไม่มีทางที่จะไปเผยแผ่ในประเทศจีนได้ เพราะเส้นทาง การเผยแผ่ต้องผ่านอินเดียภาคเหนือ อัฟกานิสถาน เอเชียกลาง และจีนตามลำดับ

มีคำถามเพิ่มเติมว่า ถ้าพุทธศาสนาจารีตนิยมแบบเถรวาทที่ไม่ยอมปรับปรุงแนวคิดหรือคำสอนเลยจะสามารถเข้าไปเผยแผ่ในจีนได้หรือไม่ มีนักปราชญ์วิเคราะห์ว่า คงจะเป็นการยากเพราะจีนมีวัฒนธรรมดั้งเดิมที่แข็งแกร่ง อีกทั้งประเทศจีนเป็นประเทศหนาว การนุ่งห่มจีวรของพระสงฆ์ หินยานหรือเถรวาท เหมาะกับเมืองร้อน แต่ไม่เหมาะกับเมืองหนาวแน่นอน อีกทั้งคำสอนหลายอย่างจำเป็นต้องปรับปรุงเข้ากับบริบทของ คนจีน การจะใช้ภาษาบาลีไปสวดสาธยายในจีน นั้นเป็นเรื่องยากมากเพราะโครงสร้างทางภาษาไม่เหมือนกัน การจะทับศัพท์ให้ตรงเลยไม่อาจจะทำได้ แต่จะได้สำเนียงที่ใกล้เคียงเท่านั้น

เรื่องราวการเดินทางของพุทธศาสนาเข้าสู่เมืองจีนนั้นปรากฏในหนังสือหลายเล่ม เช่น รายชื่อคัมภีร์ทางพุทธศาสนาที่ได้รับการตรวจสอบแล้ว หนังสือฉบับนี้บันทึกโดยพระเต๋ออัน (Dao An) พ.ศ.๙๐๐ เศษ ได้กล่าวว่า ในสมัยจักรพรรดิชื่อหวงตี้ แห่งราชวงศ์ฉิน มีพระสงฆ์ได้เดินทางมาจีน ๑๘ รูป หนึ่งในนั้นคือพระศรีพันธุ (Sri Bandhu) ชาวอินเดียเหนือ เข้าเฝ้าถวายพระสูตร แต่จักรพรรดิไม่พอพระทัย เพราะถือว่าเป็นศาสนาต่างชาติ จึงจับติดคุก ในตอนกลางคืนได้มีมนุษย์ทองคำสูงกว่า ๖๐ ฟุตได้ทำลายคุกแล้วช่วยพระศรีพันธุกลับมา จักรพรรดิเห็นปาฏิหาริย์ดังนั้นก็ยอมรับ^๔

^๔ http://en.wikipedia.org/wiki/Chinese_Buddhism

หนังสือจดหมายเหตุของพุทธศาสนาและ
เต๋าแห่งราชวงศ์เว่ยเหนือ กล่าวว่า พุทธศาสนาเข้า
สู่ประเทศจีนสมัยจักรพรรดิหวู่ตี้ แห่งราชวงศ์ฮั่น
ทูตจีนนามว่าฉางเจียน ได้เดินทางไปยังปากเตริย
และเอเชียกลางและท้ายสุดและอินเดียภาคเหนือ
ได้มีพระสงฆ์เดินทางกลับมาด้วย แต่ไม่ได้มี
บทบาทอะไร

หนังสือที่ได้รับการยอมรับมากที่สุดคือ
จดหมายเหตุเชื้อสายของพระพุทธองค์และพระ
ราชาคณะ แต่งโดยพระเจ้าอู่ฝั้น ในปีพ.ศ.๑๖๗๐ ได้
กล่าวว่า พ.ศ.๖๗๐ สมัยจักรพรรดิฮั่นมิ่งตี้ (นาม
เดิมว่าหลิวจง) เมืองหลวงอยู่ที่ลั่วหยาง ได้
สุบินนิมิตเห็นบุรุษร่างสีทอง สูง ๖ ฟุต แต่งชุด
สีเหลือง เหาะมายังพระราชวังมีรัศมีพวยพุ่งส่อง
สว่างมาทาบพระศอ (คอ) เมื่อตื่นขึ้นมาจึงถาม
โหราจารย์นามว่าฟูอี้ เขาถวายรายงานว่า ความ
ฝันนี้จะหมายถึง บุรุษท่านหนึ่งในโลกตะวันตก
(อินเดีย)^๕ นามว่าพุทธะ ซึ่งมีชีวิตอยู่ในสมัยราช
วงศ์โจว พระองค์สนพระทัยในความฝันนี้จึงส่ง
ทูตนำโดยนายพลไซอิน กับพวกรวม ๑๘ คนเดิน
ทางไปยังอินเดีย แต่ทูตเดินทางมาถึงแค่ซินเจียง
ของจีนเท่านั้น จึงได้พบพระพุทธศาสนาจากพ่อค้า
และมีพระสงฆ์จำพรรษาอยู่หลายองค์ ที่นี้ท่าน
ได้พบพระสงฆ์ชาวเอเชียกลาง ๒ รูปคือ **๑.พระ
กัสสปะมาตังคะ** (Kassapamatanga) (เรียกใน
ภาษาจีนว่า เจียเจี๋ยม่อเท่ง) **๒.พระธรรมรักษ์**
(Dhammaraksha) (เต็กฮวบลัง) จึงนิมนต์พระ
๒ รูปมาด้วย ขบวนได้เดินทางมายังนครลั่วหยาง

พำนักที่วัดใหญ่ อันเป็นโรงเตี๊ยมของศาสนาเต๋า
ท่านยังไม่สามารถพูดภาษาจีนได้ จึงต้องมีพ่อค้า
ชาวเติร์กเป็นล่ามแปลให้ ครั้นต่อมาได้เข้าเฝ้า
พระเจ้าจักรพรรดิ ทรงพอพระทัยในคำสอนใหม่
จึงได้สร้างวัดถวายนามว่า วัดแปะเป่ย์ หรือวัด
ม้าชาวนั่นเอง นี่คือปฐมอารามทางพุทธศาสนา
ในประเทศจีน เหตุที่ตั้งชื่อวัดแบบนี้ เพราะเป็น
อนุสรณ์แก่ม้าตัวสีขาวที่บรรทุกคัมภีร์จากเอเชีย
กลางมายังประเทศจีนสำเร็จ เพราะอาศัยหลังม้า
ตัวนี้แบกภาระจึงทำให้คนจีนได้รู้จักพุทธศาสนา
เป็นครั้งแรก

เมื่อชำนาญในภาษาจีนแล้ว พระกัสสปะ
มาตังคะจึงได้เริ่มแปลพระสูตร ๔๒ เล่ม (Sutra
of forty two chapters) จนจบ นี่เป็นพระสูตร
ของพุทธศาสนาในจีน แต่สำนวนของท่านยังไม่ดี
นัก เพราะไม่ชำนาญในภาษาจีน ท่านจำพรรษา
ได้ไม่นานก็มรณภาพที่เมืองลั่วหยาง ส่วนพระ
ธรรมรักษ์ยังพักจำพรรษาต่อได้แปลคัมภีร์อีก
หลายสูตร พระสูตรเด่นๆที่พระเถระ ๒ รูปช่วย
กันแปลคือ **๑.พุทธจริต** คือเรื่องราวของพระพุทธ
องค์ประพันธ์โดยพระอัศวโฆษ ต้นฉบับเป็นภาษา
สันสกฤต **๒.ทสฎุมิกเลสเขติกสูตร** **๓.ธรรม
สมุทรโกศสูตร** **๔.ชาดก** ๑๖๐ เรื่อง คณะพระ
ธรรมทูตชุดนี้เองที่ประดิษฐ์อักษรจีนคำว่า **ผอ**
คือ พระพุทธเจ้าเป็นคณะแรก เพราะก่อนหน้านี้
อักษรตัวนี้ไม่มีใช้เลย

จากนั้นเป็นพระสงฆ์ชาวปาเถียนนามว่า
อันซีเกา (An Shigao 安世高) และอุบาสกนาม

^๕ คนจีนในสมัยโบราณจะเรียกอินเดียว่าประเทศตะวันตก เพราะอยู่ที่ทิศตะวันตกของจีน บางทีเรียกว่าประเทศพราหมณ์ เพราะนับถือ
ศาสนาพราหมณ์ หรืออินดู คำนี้เพี้ยนมาจากคำว่า สินธุ

ว่าอันชวน (An Xuan 安玄) เดินทางเข้ามาจีน พ.ศ.๖๕๑ (๑๔๘) ท่านเป็นพระสงฆ์ฝ่ายมหายาน ได้ศึกษาภาษาจีนจนชำนาญจึงได้แปลพระสูตรหลายเล่ม เช่น พระอภิธรรม เป็นต้น จากนั้น พระสงฆ์ชาวภูษานะ ชื่อ โลกเสมา (Lokasema 安世高) เดินทางเข้าสู่จีน พ.ศ.๗๐๗ (๑๖๔) ได้แปลคัมภีร์หลายฉบับ จากนั้น พ.ศ.๘๗๗ พระกุมารชีพ (Kumarjiva) ได้เดินทางไปยังจีนและเผยแพร่พุทธศาสนาที่นั่น จนเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายในยุคต้น พระพุทธศาสนามหายานจากจีนมีเผยแพร่หลายนิกาย เช่น ธรรมคูปตะ มหิตาสกะ กาศยปิยะ สรวาสตีวาทีน และมหาสังฆิกะ ในภายหลังจึงพัฒนาการเป็นนิกายแบบจีนเอง คือ

๑. นิกายสังฆธรรมบุณฑริก (เทียนไท้จง) สถาปนาโดยพระเจ้าอี้
๒. นิกายฉาน (เซี่ยมจง) สถาปนาโดย พระโพธิธรรม
๓. นิกายสุขาวดี (เจ็งไท้จง) สถาปนาโดย พระอัยหยวน
๔. นิกายมนตรยาน (มิกจง) สถาปนาโดย พระศุภกรสิงหะ
๕. นิกายธรรมลักษณะ (ฝ่าเซี่ยงจง) สถาปนาโดย พระถังซัมจั๋ง
๖. นิกายอวตังสกะ (หัวเหยียนจง) สถาปนาโดย พระตู้ซุ่น
๗. นิกายตรีศาสตร์ (ซาหล่งจง) สถาปนาโดย พระจื่อจ่าง
๘. นิกายวินัย (หลุกจง) สถาปนาโดย พระอัยกวาง

ในบรรดา ๘ นิกายนี้ นิกายฉานหรือ เซนนับว่าเจริญรุ่งเรืองมากที่สุดและเผยแผ่ออกไปยังประเทศเวียดนาม เกาหลี ญี่ปุ่น ไต้หวัน

พระพุทธศาสนาเข้าสู่จุดรุ่งเรืองอย่างสูงสุดในสมัยพระเจ้าจักรพรรดิถังเกาจงแห่งราชวงศ์ถัง พ.ศ.๑๑๙๒ พระเถระนามว่าเสวียนจิ้ง หรือพระถังซัมจั๋ง เดินทางกลับจากอินเดียได้เทศนาให้พระเจ้าจักรพรรดิศรัทธาเลื่อมใสในพุทธศาสนาจนหันมานับถือพระรัตนตรัยอย่างมั่นคง จึงทำให้พระพุทธศาสนาได้รับการเผยแพร่ทั่วประเทศ จากนั้นจึงมีพระสงฆ์จีนตั้งต้นไปศึกษาพระพุทธศาสนาในอินเดียหลายร้อยรูป โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่มหาวิทยาลัยนาลันทา

ในหน้าประวัติศาสตร์จีนที่ยาวนานพระพุทธศาสนาได้ถูกทำลายอย่างยับเยิน ๗ ครั้งใหญ่ๆ คือ

๑. สมัยจักรพรรดิไท่อู่ตี้ (Tai Wu Ti) แห่งราชวงศ์เว่ยเหนือ พ.ศ.๕๖๖ ในเบื้องต้นทรงศรัทธาในพุทธศาสนามาก แต่เพราะเชื่อคำของ เกาเจียนจื่อ ผู้ศรัทธาในศาสนาเต๋า อ้างเหตุว่าศาสนาพุทธทำให้เศรษฐกิจตกต่ำเพราะขาดแรงงานเพราะคนหนีออกบวชหมด ทรงมองว่าเป็นศาสนาของคนต่างชาติจึงสั่งให้ทำลายวัด
๒. สมัยจักรพรรดิอู่ชานตี้ (Wu Xu-andi) แห่งราชวงศ์ถัง พ.ศ.๑๑๑๗ ทรงศรัทธาในศาสนาเต๋าอย่างรุนแรง มองว่าพุทธศาสนาเป็นปฏิปักษ์กับศาสนาเต๋า เป็นตัวขัดขวางความเจริญ จึงสั่งให้ทำลายพุทธศาสนาลงทั้งหมด ทั้งทำลายวัด ๔๐,๐๐๐ วัด และจับสึกพระ ๓ ล้านรูป โดยมี จางปิ่น นักบวชเต๋าเป็นคนใส่โคล้จักรพรรดิ^๑

^๑ Kenneth Chen. Buddhism in China. New Jersey: Princeton University Press, 1973. P 132.

๓. สมัยจักรพรรดิอุ๋งจง (Wu Xong)

แห่งราชวงศ์ถัง ครองราชย์พ.ศ. ๑๓๘๓ ทรงถูกใส่ไคล้จากนักบวชเต๋านามว่า จ้าวเคอซัน เต็งหยวนเซา และหลิวหยุนเจิน จักรพรรดิมองว่าเป็นศาสนาของคนต่างชาติจึงสั่งให้ทำลายวัดมากกว่า ๔๖,๐๐๐ วัดทั่วประเทศ จับสึกพระสงฆ์ ๒๖๐,๐๐๐ รูป ผู้คัดค้านจะถูกประหาร พระเถระนามว่า **จื่อช้วน** ซึ่งเป็นที่เคารพของพระบิดาก็ถูกจับสึกด้วย มีขันทีที่เป็นชาวพุทธ ๒ ท่านกล้าคัดค้าน คือ **เกาลีซื่อ** และ **โจวซื่อเหลียง** แต่ไม่นานทั้งสองก็ถูกประหารชีวิตเพราะการต่อต้านคำสั่ง

๔. สมัยจักรพรรดิโจวซือจง (Chou Shihxong)

พ.ศ.๑๔๙๗ มีนักบวชเต๋ากล่าวตู พระพุทธศาสนาและทรงหลงเชื่อจึงสั่งทำลายวัดและจับสึกพระหลอมพระพุทธรูปทองคำ หรือสำริดไปด้านอื่น คราวนี้วัดถูกทำลาย ๓,๓๓๖ วัด

๕. สมัยจักรพรรดิฮุยจง (Hui Xong)

พ.ศ.๑๖๔๓ ขุนนางเต๋านำพระองค์กำจัดพุทธศาสนาออกจากแผ่นดินจีน ให้เปลี่ยนวัดเป็นวัดเต๋า ให้เรียกพระพุทธเจ้าว่าเซียน คราวนี้มีพระสงฆ์กล้าคัดค้าน ท่านผู้นี้ชื่อว่าพระหยงเต๋า ท่านถูกเนรเทศไปยังเมืองชายแดน

๖. สมัยจักรพรรดิเจียจิ่ง (Jiajing)

แห่งราชวงศ์หมิง พ.ศ. ๒๐๗๙ ขุนนางเต๋าหลายท่าน เช่น เล้าหยวนชี่ เหยียนชง ใส่ความว่า พุทธศาสนาเป็นตัวขัดขวางไม่ให้พระองค์เป็นอมตะคือพุทธศาสนานี้ เพราะเป็นวิถีของคนบาป จึงต้องรีบกำจัดเสีย ทรงหลงเชื่อจึงสั่งจับสึกพระกำจัดพุทธศาสนานานใหญ่

๗. สมัยปฏิวัติวัฒนธรรม พ.ศ.๒๕๐๕

(Cultural Revolution) ในสมัยที่เหมาเจ๋อตุงปกครอง นับเป็นครั้งยับเยินที่สุดในประวัติศาสตร์ วัดมากกว่า ๖๐๐,๐๐๐ วัด ทั่วประเทศถูกทำลาย พระสงฆ์มากกว่า ๒ ล้านถูกจับสึก และถูกขับไปใช้แรงงานในชนบท เฉพาะในธิเบต วัดมี ๖,๐๐๐ วัดถูกทำลาย ๕,๐๐๐ วัด

พระสังฆนายกเป็น ฮ้วน พ.ศ.๒๔๕๐-๒๕๕๔

แต่เป็นความโชคร้ายของพุทธศาสนาในจีน คือ เมื่อมีการทำลายแล้ว ครั้นเปลี่ยนรัชกาลนโยบายด้านศาสนาก็เปลี่ยน ทำให้พุทธศาสนาได้มีโอกาสฟื้นตัวอีก แม้ครั้งล่าสุด เมื่อสิ้นสุดเหมาเจ๋อตุง พุทธศาสนาก็ได้รับการฟื้นฟูกลับมาอีกครั้ง ตรงกันข้ามกับอินเดีย ถิ่นกำเนิดที่ถูกศาสนาอิสลามยึดครองมากกว่า ๖๐๐ ปี จึงไม่อาจจะฟื้นฟูขึ้นมาได้

ปัจจุบันพุทธศาสนาในจีนมีองค์กรที่ดูแลคอยประสานงานคือ พุทธสมาคมจีน (The Chinese Buddhist Association) เป็นศูนย์ประสานงาน

มีพระเถระนามว่าเป็นฮ่วน (Ben Huan) เป็นพระสังฆนายก และนายกพุทธสมาคม^๗ สถานที่สำคัญทางพุทธศาสนาที่คณะเราจะได้อูคือ

๑. วัดไป่หม่าซือ (ม้าขาว) หรือ (White Horse Temple 白马寺)

วัดนี้คือวัดแรกพุทธศาสนาในแผ่นดินจีนตอนกลาง ความจริงมีวัดเกิดขึ้นก่อนหน้านี้ที่มณฑลซินเจียง แต่วัดนี้ถือว่าเป็นวัดแรกที่ตั้งใจกลางประเทศจีน สถาปนาโดยจักรพรรดิฮั่นหมิงตี้ พ.ศ.๖๗๐ ตั้งอยู่นอกเมืองลั่วหยาง ๑๓ กิโลเมตรทางทิศตะวันออก สังกัดนิกายเซน (ฌาน) เป็นที่จำพรรษาของพระสงฆ์ชาวเอเชียกลาง ๒ รูปคือ พระกัสสปมาตังคะ และ พระธรรมรักษั วัดม้าขาวเจริญรุ่งเรืองและตกต่ำ

มาหลายยุคสมัยตามหน้าประวัติที่ทอดยาวของประเทศจีน ในยุคปฏิวัติวัฒนธรรมพ.ศ.๒๕๑๕^๘

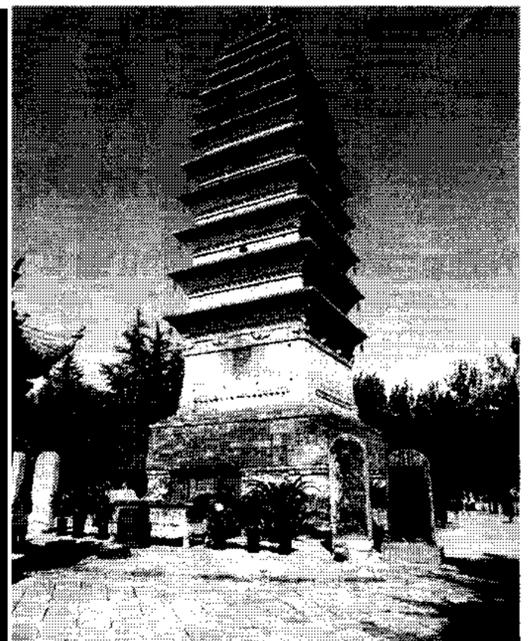
วัดถูกพวกเรดการ์ดทำลายเสียหายไปมาก แต่ได้รับบูรณะต่อมา เมื่อตั้งเสี่ยวผิงขึ้นครองอำนาจแทนเหมาเจ๋อตุง อาคารของวัดในปัจจุบันส่วนใหญ่สร้างสมัยราชวงศ์หมิงและชิง ปัจจุบันมีพื้นที่กว้างขวาง ภายในวัดมีเจดีย์ชียุ่น (Qiyun Pagoda) สูง ๓๕ เมตร ทำเป็นสี่เหลี่ยม ๑๑ ชั้น สร้างพ.ศ.๑๗๑๘ (๑๑๗๕) มีการสร้างวัดนานาชาติไว้หลายประเทศ วัดไทยก็เป็นหนึ่งในนั้น มีพระอาจารย์ยิ่นเล่อเป็นเจ้าของอาวาส

๒. วัดเส้าหลิน (Shaolin Temple 少林寺)

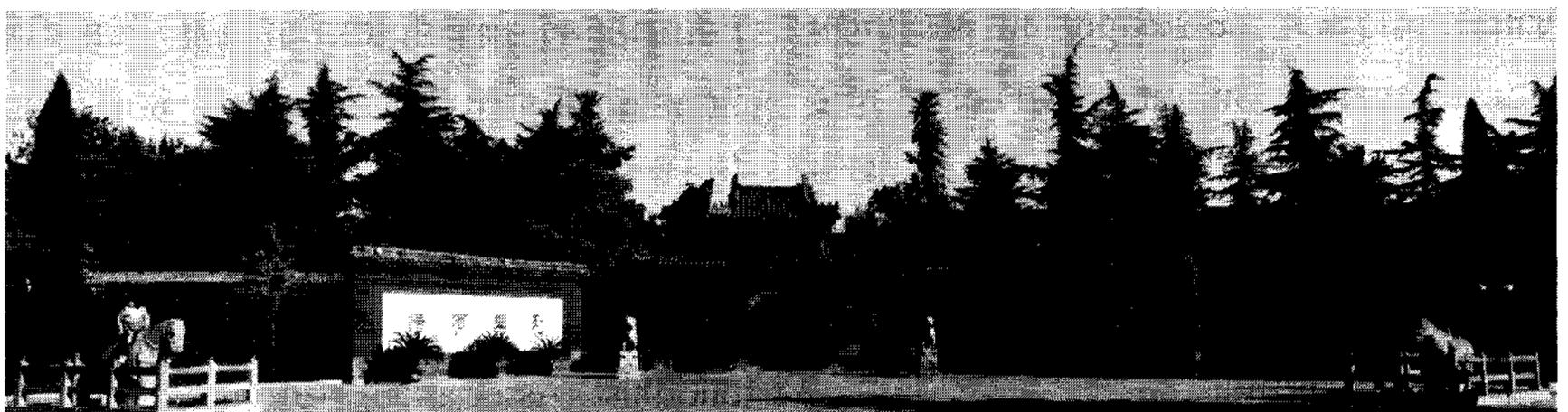
วัดเส้าหลินนับเป็นวัดที่มีชื่อเสียงมากที่สุด เพราะในภาพยนตร์จีนกำลังภายในมักจะอ้างเอา

พระหยงซิน เจ้าอาวาสคนปัจจุบัน

เจดีย์ชียุ่น

^๗ ปัจจุบันมรณภาพแล้ว

^๘ http://en.wikipedia.org/wiki/White_Horse_Temple

วัดนี้เสมอเป็นที่ฝึกกำลังภายใน ตั้งอยู่บนเขาชงซาน เมืองเจิ้งโจว มณฑลเหอหนาน สังกัดนิกายเถรวาทหรือ เซน คำว่าเส้ามาจากคำว่าเส้าซีอันเป็นชื่อภูเขา (Shaoshi Mountain) คำว่าหลิน แปลว่า ภูเขา สถาปนาโดยพระพุทธภัทร (Buddhabhadra) ชาวอินเดียเป็นผู้ก่อตั้งในปีพ.ศ. ๑๐๐๗ (๔๖๔) แต่มาโด่งดังในสมัยพระโพธิธรรมหรือตั๊กม้อในภาษาจีน^๔ ปัจจุบันมีพระชีหยงชินเป็นเจ้าของอาวาส พ.ศ.๒๕๕๔ (๒๐๑๐) วัดเส้าหลินได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก

พ.ศ.๑๘๙๔ (๑๓๕๑) วัดเส้าหลินถูกทำลายอย่างหนักโดยกบฏโพกผ้าแดง พระถูกสังหารและหลบหนีไปจนวัดรกร้าง พ.ศ.๒๑๙๐ (๑๖๔๗) กบฏต่อต้านราชวงศ์ชิงอาศัยวัดเส้าหลินที่ช่องสุ่มผู้คนต่อต้านแมนจู รัฐบาลสหราชอาณาจักรเข้าปราบปรามว่าได้รับความเสียหายมาก ในยุคปฏิวัติวัฒนธรรม พวกเรดการ์ดบุกเข้ามาทำลาย เมื่อพระสงฆ์ ๕ รูป ออกมาปกป้อง ถูกจับมัดมือ ห้อยป้ายประกาศไว้หน้า จูงไปประจานตามท้องถนน ถูกเขียน นับเป็นเรื่องที่น่าอดสูยิ่ง ในที่สุดได้มรดกภาพลง ภายในวัดถูกกวาดล้างโดยพระพุทธรูปและคัมภีร์ถูกทำลายยับเยิน อาคารที่เห็นในปัจจุบันจึงเป็นของใหม่ที่สร้างในภายหลัง อารามตั๊กม้อ, อารามไป้อี, อารามพระพุทธ, อารามเจ้าอาวาส โดยเฉพาะอารามเจ้าอาวาส เคยใช้เป็นสถานที่สำคัญสำหรับต้อนรับนายวลาดีมีร์ ปูติน (Vladimir Putin) ประธานาธิบดีแห่งรัสเซียซึ่งเป็นผู้มีความสนใจเป็นส่วนตัวและความเชี่ยวชาญในศิลปะป้องกันตัวหลายแขนง มาเยือนวัดเส้าหลิน

อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๙

ปัจจุบันในประเทศจีนมีวัดเส้าหลินทั้งหมดสามแห่ง แห่งแรกตั้งอยู่บนเทือกเขาชงซาน มณฑลเหอหนาน ซึ่งเป็นต้นกำเนิดพุทธศาสนานิกายเซนและกังฟูเส้าหลิน แห่งที่สองตั้งอยู่ที่เทือกเขาผานซาน สร้างขึ้นในสมัยราชวงศ์หยวน และแห่งที่สามตั้งอยู่ที่เทือกเขาจิวเหลียนซาน มณฑลฮกเกี้ยน เรียก “สำนักเสี้ยวหลิมใต้” คู่กับ “สำนักเสี้ยวหลิมเหนือ” ที่เทือกเขาชงซาน สำนักใหญ่ของวัดเส้าหลินแบ่งออกเป็น ๒ สายหลัก ๆ คือ **๑.สายพระต๋อสู** ซึ่งเป็นสายของการการสืบทอดศิลปะการต่อสู้และกังฟูเส้าหลินของตั๊กม้อ และ **๒.สายพระวินัย** ซึ่งเป็นสายที่เน้นการปฏิบัติธรรมตามคำสอนของพุทธศาสนาเป็นหลัก ไม่เน้นการฝึกกังฟู

พื้นที่รอบ ๆ วัดเส้าหลินรายล้อมด้วยป่าเจดีย์จำนวนมากกว่า ๒๐๐ องค์ ซึ่งใช้สำหรับเป็นสุสานฝังศพของอดีตเจ้าอาวาสและหลวงจีน ภายหลังจากมรดกภาพป่าเจดีย์จำนวนมากนั้น มีรูปแบบและลักษณะที่งดงามแตกต่างกัน

อาคารวัดเส้าหลิน

^๔ http://en.wikipedia.org/wiki/ShaoLin_Monastery

ไปตามแต่ตำแหน่งและฐานะของผู้ที่เสียชีวิต จัดเป็นแหล่งโบราณสถานที่มีวัตถุก่อสร้างทางด้านสถาปัตยกรรมและประติมากรรมอันมีคุณค่า ควรค่าแก่การศึกษาค้นคว้าของประเทศจีน บริเวณด้านหน้าวัดมีพระพุทธรูปขนาดใหญ่ และรูปปั้นสัตว์มงคลตามตำนานเทพเจ้าจีนหลายตัว

หมัดมวยกังฟูของวัดเส้าหลินถูกถ่ายทอดผ่านนักแสดงหลายคน เช่น บรูซ ลี เฉินหลง หลีเหลียนเจี๋ย เป็นต้น บริเวณรายรอบวัดกลายเป็นสำนักหมัดมวยไปหมด เพราะเป็นที่นิยม ผู้ที่ฝึกไม่ใช่เฉพาะชาวจีนเท่านั้น แต่ยังมีชาวต่างชาติมากมาย ศิลปะมวยจีนของจีนปัจจุบันได้กลายเป็นมรดกอันล้ำค่าของชาติจีนไปแล้ว

๓. ถ้ำหลงเหมิน (Longmen Grotto 龙门石窟)

วิวัฒนาการการแกะสลักหินทำเป็นถ้ำนั้นจีนได้แบบอย่างมาจากอินเดียที่มีการแกะสลักถ้ำทั่วประเทศเช่น อชันต้า เอลโลร่า เป็นต้น คำว่าหลงเหมิน แปลว่า ถ้ำประตูมังกร ภาษาจีนเรียกว่า หลงเหมินซื่อคุ ตั้งอยู่ที่ทิศใต้ของเมืองลั่วหยาง ๑๒ กิโลเมตร มณฑลเหอหนาน ริมฝั่งแม่น้ำอี้เหอ (Yi River) ตั้งบนภูเขาเซียงซาน (Xiangshan) และหลงเหมินซาน (Longmenshan) เริ่มสร้างในสมัย พ.ศ.๑๐๓๖-๑๖๗๐ รวม ๖๓๔ ปี โดยพระเจ้าจักรพรรดิเสี่ยวเหวินตี้ ราชวงศ์เว่ยเหนือ จนถึงสมัยราชวงศ์ถัง เป็นถ้ำพุทธที่ใหญ่เป็นอันดับ ๒ รองจากถ้ำตุนหวง โดยแกะสลักหน้าผาเป็นถ้ำและพระพุทธรูปมากมาย มากกว่า ๑๐๐,๐๐๐

องค์ แกะเป็นเจดีย์ ๖๐ องค์ แกะสลักในถ้ำ มีทั้งหมด ๑,๔๐๐ ถ้ำ^{๑๐} ถ้ำที่สร้างครั้งแรกเรียกว่า กูหยางต้ง (Guyangdong) สร้างสมัยจักรพรรดิเสี่ยวเหวินตี้ แต่ละถ้ำไม่ได้ใหญ่โตเหมือนถ้ำในอินเดีย แต่ละถ้ำมีจารึกโบราณที่เขียนรายชื่อพระสงฆ์ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกาและผู้ศรัทธามากกว่า ๒,๘๐๐ คน บุคคลที่สำคัญคือ พระฮู่เจิง ซึ่งเป็นพระญาติของจักรพรรดิเสี่ยวเหวินตี้ ได้แกะสลักพระพุทธรูปไว้ในถ้ำที่ ๕ เพื่ออุทิศให้บิดาของท่านนามว่า **จื่อผิง** ถ้ำที่งามที่สุดและเป็นจุดท่องเที่ยวคือ ภาพแกะสลักพระพุทธรูปไวโรจนะสูง ๕๗ ฟุต ซึ่งโปรดให้แกะสลักโดยพระนางบูเช็กเทียน (Wu Xetian) พระจักรพรรดิผู้หญิงคนแรกของจีน ทรงครองราชย์ พ.ศ.๑๒๕๒ โดยพระนางให้ช่างแกะสลักพระพุทธรูปเหมือนพระพักตร์ของนาง ที่จารึกใต้ฐานพระพุทธรูปกล่าวว่า แกะในปี พ.ศ.๑๒๑๙ (๖๗๖) เคียงข้างด้วยพระอานนท์และพระมหากัสสปะ^{๑๑}

พระพุทธรูปไวโรจนะที่ถ้ำหลงเหมิน สร้างโดยพระนางบูเช็กเทียน

^{๑๐} http://en.wikipedia.org/wiki/Longmen_Grottoes

^{๑๑} มหายานได้นำพระมหากัสสปะและพระอานนท์เข้ามาแทนพระโมคคัลลานะและพระสารีบุตร

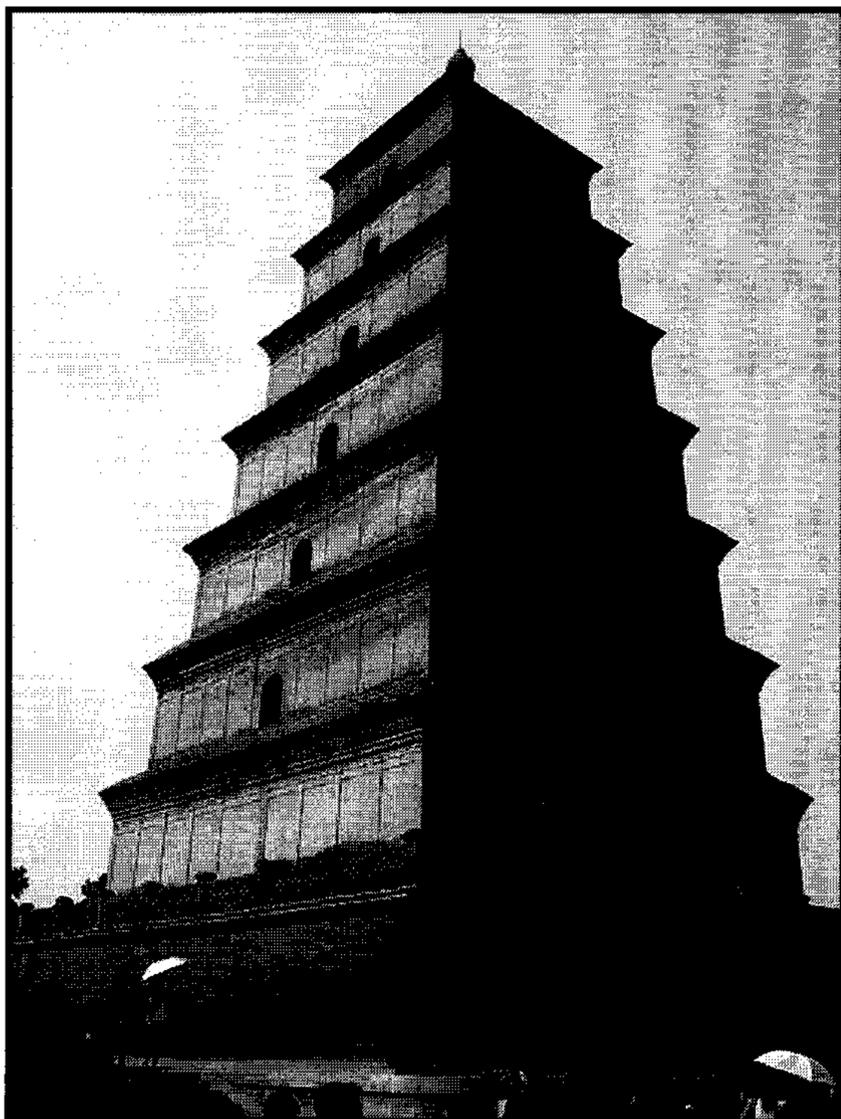

ในยุคสงครามโลกครั้งที่ ๒ พ.ศ. ๒๔๘๘ กองทัพญี่ปุ่นได้ยึดครองหลงเหมินนำเอาพระพุทธรูป คัมภีร์และของมีค่าหลายชิ้นไป ปัจจุบันเก็บรักษาที่พิพิธภัณฑสถานกรุงโตเกียว พ.ศ. ๒๕๔๓ (๒๐๐๐) ยูเนสโกได้ลงทะเบียนถ้ำหลงเหมินเป็นมรดกโลกแล้ว

๓. วัดต้าฉือเอิน (Da Ci'en Temple)

เป็นวัดที่สำคัญที่สุดในพุทธศาสนาแห่งเมืองลั่วหยาง อดีตเมืองหลวงของจีนสมัยพระถังซำจั๋ง วัดนี้ถ้าไม่ได้เกี่ยวข้องกับพระถังซำจั๋งคงจะโด่งดังมากตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พระเถระท่านนี้เดินทางไปศึกษาพระพุทธศาสนาและอัญเชิญพระไตรปิฎกจากประเทศอินเดียในปีพ.ศ.

๑๑๗๓ รวมเวลาที่อยู่อินเดีย ๑๕ ปี ท่านได้มาจำพรรษาที่นี่และแปลพระสูตรมากมายจนกลายมาเป็นมรดกตกทอดปัจจุบัน ด้านหน้าของพระเจดีย์จะประดิษฐานรูปปั้นขนาดใหญ่ของท่านไว้ให้คนระลึกถึงความดีของท่าน ภายในวัดมีศาสนสถานที่สำคัญที่สุดคือ พระเจดีย์ห่านป่าใหญ่ (Big White Goose Pagoda) สร้างโดยพระเจ้าจักรพรรดิถังเกาจง แห่งราชวงศ์ถัง เมืองซีอาน มณฑลชานซี ในปีพ.ศ.๑๑๙๕ (๖๕๒) เพื่อถวายพระถังซำจั๋งประดิษฐานพระไตรปิฎกที่นำมาจากอินเดีย ซึ่งพระถังซำจั๋งจำลองแบบมาจากเจดีย์พุทธคยา พ.ศ.๑๑๗๙^{๑๒} สูง ๗ ชั้น แต่ดัดแปลงเป็นศิลปะแบบจีน สูง ๕๔ เมตร หรือ ๑๗๗ ฟุต พ.ศ.๒๐๙๙ (๑๕๕๖) เกิดแผ่นดินไหวอย่างรุนแรง พระเจดีย์ได้พังทลายลง จึงได้มีการบูรณะใหม่อีกรอบ

เจดีย์ห่านป่าใหญ่

รูปปั้นพระถังซำจั๋งที่วัดต้าฉือเอิน

^{๑๒} http://en.wikipedia.org/wiki/Giant_Wild_Goose_Pagoda

ข้อสังเกตทางพุทธศาสนาในจีน**ด้านด้อย**

๑. เจ้าอาวาสจะไม่มีอำนาจปกครองวัดเต็มที่เหมือนเมืองไทย อำนาจส่วนใหญ่จะอยู่ที่คณะกรรมการวัดที่รัฐบาลดูแล

๒. รัฐเห็นผลประโยชน์ที่จะเกิดจากวัด เพราะเป็นแหล่งท่องเที่ยว จึงเก็บค่าเข้าชมทุกแห่ง โดยเฉพาะกับชาวต่างชาติ

๓. พุทธศาสนamahayana ในจีนเน้นอ่อนหวาน ทำให้ไม่เป็นที่ต้องการของชาวจีนรุ่นใหม่ เพราะถือว่าขัดหลักการทางวิทยาศาสตร์

ด้านดี

๑. ชาวจีนไม่มีศาสนาเกือบ ๑,๑๐๐ ล้านคน ถ้าเราสามารถดึงคนเหล่านี้ให้มานับถือพุทธศาสนาได้จะทำให้สถิติชาวพุทธทั่วโลกเลื่อนมาเป็นอันดับ ๓ ทันที (ปัจจุบันคือ คริสต์ ๒,๕๐๐ ล้านคน อิสลาม ๑,๘๐๐ ล้านคน)

๒. จีนเป็นชาติที่รักษามรดกทางพระพุทธศาสนาได้มากที่สุด ถ้าเทียบกับอินเดีย คือมีชาวพุทธราว ๑๐๐ ล้านคน ภิกษุสามเณร ๑๘๐,๐๐๐ รูป วัด ๑,๓๐๐ วัด และโบราณสถานทางพุทธศาสนามากมาย

๓. จีนนิยมสร้างพระพุทธรูปขนาดใหญ่แข่งกัน แม้จะมีเป้าหมายเพื่อการท่องเที่ยว แต่ก็ทำให้มีการตื่นตัวด้านพุทธศาสนาไม่น้อย

บรรณานุกรม

ชีว ชู หลุน. **ถังซัมจั๋ง**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๙.

เคงเหลียน สิบญูเรื่อง. **พระถังซัมจั๋ง**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คบเพลิง, ๒๕๔๙.

พระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา, ดร. **พระพุทธศาสนาในจีน**. กรุงเทพฯ: พิมพ์สวการพิมพ์. ๒๕๕๓.

เสถียร โพธิ์นันทะ. **พระพุทธศาสนamahayana**. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

Chou Hsiang Kuang. **A History of Buddhism in China**. UP: The Belvedere, 1955.

Kenneth Chen. **Buddhism in China**. New Jersey: Princeton University Press, 1973.

http://en.wikipedia.org/wiki/Longmen_Grottoes

http://en.wikipedia.org/wiki/White_Horse_Temple

http://en.wikipedia.org/wiki/Giant_Wild_Goose_Pagoda

<http://en.wikipedia.org/wiki/China>

http://en.wikipedia.org/wiki/Chinese_Buddhism

http://en.wikipedia.org/wiki/ShaoLin_Monastery